

SWEDISH
ENVIRONMENTAL
PROTECTION
AGENCY

PM
2025-04-29

Miljögiftsenheten och
Markmiljöenheten

Ärendenummer
NV-00211-25

**Fördelningsplan inklusive verksamhetsbeskrivning för 2025 –
Naturvårdsverkets verksamhetsplan för arbetet med avhjälpande av
föroreningsskador, och fördelningen av anslagsposterna 1 och 5 inom
anslag 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden**

Innehåll:

1.	Inledning	1
2.	Mål och styrsignaler.....	2
3.	Verksamhetsplan 2025 inom arbetet med förorenade områden.....	2
4.	Regeringsuppdrag inom förorenade områden.....	7
5.	Fördelning av anslagsposterna 1 och 5, för 2025-2028	8
5.1.	Ap. 1 – Sanering och efterbehandling av förorenade områden.....	9
5.2.	Ap. 5, Hantering av visst farligt radioaktivt avfall – hantering av visst farligt avfall.....	12
6.	Hantering av statlig finansiering och utvecklingsarbete	12

1. Inledning

Fördelningsplanen inklusive verksamhetsbeskrivning är en av de tre delar som ingår i Naturvårdsverkets nationella plan för prioritering av statlig finansiering till avhjälpande av föroreningsskador.

Planen är en kortfattad redovisande del som uppdateras första kvartalet varje år. Den åskådliggör Naturvårdsverkets beslutade verksamhetsplan 2025 för hela myndighetens arbete med avhjälpande av föroreningsskador, men ger också en översikt över de tre kommande åren. Se mer i avsnitt 3 och 4.

I planen ingår också en beskrivning av fördelningen och hanteringen av Naturvårdsverkets årliga budget i det statliga anslaget 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden, anslagspost 1 (Sanering och efterbehandling av förorenade områden) och anslagspost 5 (Hantering av visst farligt avfall). I Naturvårdsverkets regleringsbrev för 2025 framgår att vi i år disponerar nästan 800 miljoner kronor för de båda anslagsposterna. Se mer i avsnitt 5 och 6.

2. Mål och styrsignaler

Mänsklig aktivitet har orsakat och orsakar än idag föroreningar i mark och vatten. Dessa föroreningar utgör en fara för människors hälsa och miljön. Genom att åtgärda förorenade områden har vi möjlighet att förebygga att fler förorenade områden uppstår samtidigt som vi arbetar för att minska den risk som föroreningarna utgör för människors hälsa och miljön.

Ett effektivt åtgärdsarbete bidrar därmed till miljömålet Giftfri miljö men har också potential att bidra till flera andra svenska miljömål, så som God bebyggd miljö, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans, Levande kust och skärgård, Levande sjöar och vattendrag, Ett rikt växt- och djurliv och Begränsad klimatpåverkan. Genom att arbeta mot miljömålen, bidrar vi även till att uppnå de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030

Den del av målet om en Giftfri miljö som rör förorenade områden kan anses uppnådd när de största riskerna med föroreningsskador är åtgärdade och vi har tillräcklig kunskap för att leva med de föroreningarna utan att äventyra människors hälsa och miljön.

Utgångspunkten för arbetet med avhjälpande av föroreningsskador enligt miljöbalken är att den som förorenat ska stå för de utredningar som krävs för att avgöra om föroreningsskadan utgör en risk och de eventuella åtgärder som behövs för att miljömålen ska nås.

För att nå målen behöver riskerna med förorenade områden kartläggas så att de viktigaste riskerna kan åtgärdas. I första hand genom att tillsynsmyndigheter ställer krav mot den som har förorenat. I andra hand genom att kommun eller annan statlig myndighet blir huvudman för en statligt finansierad åtgärd.

3. Verksamhetsplan 2025 inom arbetet med förorenade områden

Uppdatering av MIFO-vägledningen

Naturvårdsverket publicerade 1999 en metodik för inventering av förorenade områden, den så kallade MIFO-vägledningen (rapport 4918). Metodiken är ett verktyg för att prioritera mellan förorenade områden för att arbeta vidare med de områden där den bedömda risken för människors hälsa och miljön bedöms som störst. Sedan 1999 har ny kunskap framkommit om de faktorer som ligger till grund för bedömningen, bland annat lyfts att effekter från ett förändrat klimat behöver beaktas vid bedömningen. Under 2024 påbörjades därför ett arbete med att uppdatera metodiken, vilket fortsätter under 2025. Arbetet görs främst internt på Naturvårdsverket, men avstämningar sker av delar av metodiken där andra myndigheter är ansvariga kunskapsområde som bland annat Kemikalieinspektionen, HaV (Havs- och vattenmyndigheten) och SGU (Sveriges geologiska undersökning).

Vattenmyndigheternas Åtgärdsprogram 2022–2027, Åtgärd 3 MKN

Åtgärden är en ny åtgärd i Vattenmyndigheternas Åtgärdsprogram 2022–2027 och ska genomföras av Naturvårdsverket i samverkan med andra myndigheter. Åtgärden påbörjades omgående och arbetet genomförs löpande under perioden.

Arbetet med åtgärden har fram till nu varit kopplat till uppdateringar och förtydliganden i befintliga vägledningar. En egen tillsynsvägledning om miljökvalitetsnormer kopplat till förorenade områden är på gång samt en informationssida är också på gång. Arbetet har genomförts med stöd av bland annat HaV och SGU.

EU:s direktiv för övervakning av markhälsa och resiliens

Naturvårdsverket har de senaste åren stöttat Regeringskansliet i frågor som rör förhandlingarna om EU:s förslag till direktiv för övervakning av markhälsa och resiliens (markdirektivet). Direktivets långsiktiga mål är att uppnå god markhälsa i hela EU till år 2050 genom arbete med hållbar markförvaltning, förorenade områden, markövervakning och ianspråktagande av mark. En överenskommelse om direktivet gjordes i april 2025 mellan Rådet och Europaparlamentet. Det provisoriska avtalet behöver nu godkännas och sedan formellt antas av båda institutionerna innan direktivet träder i kraft. Därefter har medlemsstaterna tre år på sig att uppfylla kraven. Vilken roll Naturvårdsverket får i arbetet framöver förväntas klargöras längre fram i år.

Riskbedömning och riktvärden

Naturvårdsverket ansvarar för att ta fram vägledning om riskbedömning för förorenade områden och föroreningsskador. Det pågår ett utvecklingsarbete som kommer löpa under några år framöver, för att göra denna vägledning tydlig och tillgänglig utifrån hur risker med föroreningar kommer in i olika sammanhang. En del av vägledningen består av generella riktvärden för jord, och en beräkningsmodell för platsspecifik anpassning av riktvärden. Detta material hålls kontinuerligt uppdaterat, och under 2025 kommer riktvärden och underlag för beräkning av platsspecifika riktvärden för kadmium, krom och arsenik uppdateras. Detta är en följd av nya dricksvattenkriterier från Livsmedelsverket som ligger till grund för bedömning av risker relaterat till grund- och dricksvatten.

Finansiering av olika projekt via villkor 3 på saneringsanslaget

Naturvårdsverket finansierar olika projekt med stöd av regleringsbrevet, anslag 1:4, ap.1, villkor 3. Vi har uppdaterade rutiner kopplade till bidrag för verifierande provtagningar med fokus nu på PFAS-förorenade områden och förorenade sediment, som alla länsstyrelserna har fått beviljat bidrag för under 2025. Vi har också tagit fram rutiner, instruktioner och ansökningsmallar till bidrag för pilotprojekt på förorenade områden, där syftet är att testa metoder för åtgärder i stor skala, inklusive spridningsminskande åtgärder, samt metoder för hållbar masshantering när massor uppstår i samband med åtgärder i ett förorenat område. För 2025 har vi beviljat bidrag till fem ansökningar om pilotprojekt, som kommer pågå i 4-5 år. Vi har också beviljat bidrag via villkor 3 till Statens geotekniska institut (SGI) för ett projekt där de gör en översiktlig undersökning av det nya ämnet 1,4-dioxan i anslutning till områden förorenade med klorerade lösningsmedel. SGI:s rapport färdigställs under våren 2025.

Webbinarieplan för tillsynsmyndigheter

Under 2025 fortsätter vi med vår tillsynsvägledande webinarieriserie. Syftet med webinarierna är att vägleda och vara kunskapshöjande. I genomsnitt har vi haft 300–400 deltagare vid webinarierna. Hittills i år har vi haft två webinarier om prioriteringsstöd för tillsyn och farliga ämnen från fritidsbåtar. Kommande

webbinarier kommer bl.a. handla om ansvar för förorenade områden samt PFAS och släckinsatser.

Öka takten i åtgärdsarbetet

Naturvårdsverket kommer under 2025 att arrangera workshops, seminarier och andra aktiviteter tillsammans med SGI, SGU och länsstyrelserna för att utveckla myndigheternas samverkan och hitta nya och effektivare vägar för att driva på arbetet med att hantera förorenade områden och därmed bidra till att vi snabbare närmar oss miljömålen.

Erfarenhetsåterföring från slutredovisade åtgärdsprojekt

Statligt finansierade åtgärdsprojekt ska slutredovisas till Naturvårdsverket efter att åtgärden är slutförd. I det ingår att redogöra för erfarenheter och lärdomar från projektet. Naturvårdsverket synliggör och sprider erfarenheter från genomförda åtgärdsprojekt på sin webbplats, med syfte att bidra till att pågående och framtida åtgärdsprojekt genomförs ännu bättre med ett lyckat slutresultat.

Förorenade områden inom Naturvårdsverkets fastigheter

Naturvårdsverket hanterar sina egna förorenade områden. Som fastighetsförvärvare ansvarar vi för att undersöka och åtgärda dem, och vårt inköp av fastigheter har skett i syfte att bilda naturskyddsområden.

Framtagande av strategiskt ramverk

Arbetet med förorenade områden är i många fall komplext och involverar allt fler aktörer och antalet områden som behöver någon form av åtgärd kommer sannolikt att öka. Genom att vi myndigheter som arbetar med förorenade områden gemensamt tar fram ett strategiskt ramverk som tydliggör myndigheternas långsiktiga och gemensamma målbild, roller och den styrning vi har att förhålla oss till så skapar vi struktur för hur myndigheterna gemensamt och enskilt tar sig an nya uppdrag och utmaningar. På så sätt skapar vi förutsättningar för ett mer effektivt och samordnat arbete med förorenade områden.

Tillsynsvägledning om klimatanpassning inom förorenade områden

Vi har i februari 2025 uppdaterat vår tillsynsvägledning om bedömning och hantering av de ökade spridningsrisker av miljögifter från förorenade områden som effekterna av de pågående klimatförändringarna medför.

Naturvårdsverkets bidrag i referensgrupper inom förorenade områden

Under 2025 deltar vi i flera olika referensgrupper:

- Fortsättning av SGI:s projekt Riskområden Norra Vänerområdet. Syftet är att testa den nyligen framtagna praktiska metodiken om att initiera regional samverkan för klimatanpassning, dvs. att stödja konkreta åtgärder i utpekade riskområden för ras, skred, erosion och översvämning. Norra Vänerområdet är i projektet utsett till pilotområde eftersom det finns särskilda utmaningar där med skred, erosion och översvämningar.
- Exposed: Projektet syftar till att öka kunskapen om faktisk exponering från förorenad mark och utveckla metoder för att bedöma risker för människors hälsa. Projektet kombinerar en humanbiologisk studie av arsenik, bly och kadmium med utveckling av modeller för

hälsoriskbedömning av bly och arsenik i jord samt ett operativt ramverk för bedömning av oral biotillgänglighet.

- Toxmet: Projektet ska undersöka faktorer som styr rörligheten av kadmium, bly och kvicksilver i olika förorenade jordar. Studier görs på metallernas tillgänglighet för biologiskt upptag och transport och undersöka hur dessa processer beror på vilka kemiska former metallerna förekommer i, markförhållanden, och kemin i vattnet som kommer i kontakt med marken.
- Balance: Uppföljningsprojekt till Biokol-RE:source (2018-2020) där fältförsök gjordes med biokol för att stabilisera förorenade massor på Nordvästra Skånes renhållningsbolags (NSR:s) deponiområde i Helsingborg. I Balance följs fältförsöket på NSR upp för att undersöka långtidseffekter av biokol, både med avseende på effekter på föroreningsituationen och markhälsan. Projektet undersöker också om biokol kan minska koncentrationen av flyktiga organiska ämnen i porgas om biokol blandas in i en förorenad mark. Två arbetspaket är inriktade på 1) riskbedömning och 2) livscykelanalys av biokol som behandlingsteknik för att stabilisera föroreningar i mark.
- Geert Cornelis (SLU) FORMAS-projekt om mikroplaster i mark: Vittring av plast till mikroplast och dess effekt på transport inom och från lantbruksjordar. Projektet handlar om att öka kunskaperna kring risken av mikroplast i marken. Den okontrollerade användningen av plast leder till omfattande utsläpp i den naturliga miljön. Fysiska processer i naturen gör att mikroplastpartiklar bildas. De senaste åren har det visat sig att mikroplast kan orsaka skadliga effekter på organismer i miljön och mikroplaster kan även påverka fysikaliska och hydrogeologiska processer i marken och även själva markens funktioner och beskaffenhet. Förekomsten av och effekter av mikroplast har forskats och uppmärksamts mest när det gäller havsmiljön men i verkligheten släpps de allra största mängder plast och mikroplast ut till marken.

Årlig uppföljning av miljömålen, årsredovisning och årlig lägesbeskrivning

Naturvårdsverkets uppföljningar och redovisningar av genomförda åtgärder och aktiviteter ger indikationer på vilka åtgärder och satsningar som behövs i arbetet med förorenade områden för att de miljökvalitetsmål som berörs av arbetet ska kunna uppnås.

Expertstöd för arbetet med förorenade områden

Under 2025 fortsätter vi samverkan med SGI för att ge expertstöd till arbetet med förorenade områden, sediment och deponier. Syftet är att stötta kommuner och länsstyrelser med teknisk vägledning i komplicerade frågor och där genom underlätta för arbetet med att hantera och förebygga föroreningsskador. Frågor som hanteras inom expertstödet ligger även som grund för framtagandet och utvecklingen av ny vägledningen.

Resultatkommunikation

Det sker en fortsatt satsning på arbete med kommunikation och resultatkommunikation från arbetet med statlig finansiering av kartläggning och avhjälpande av förorenade områden under 2025. Arbetet sker genom framtagandet av lättillgängliga webbsidor, infografik och webinarier med syftet

att synliggöra det arbete som sker runt om i Sverige för att skapa ett hållbart samhälle och en giftfri miljö.

Nationell strategi för tillsyn, fokusområde förorenade områden: Anmälan om avhjälpandeåtgärd enligt § 28 i FMH

Som en del av tillsynsstrategin för perioden 2022–2025 arbetar Naturvårdsverket med att utveckla vägledning för händelsestyrd tillsyn som initieras genom att det inkommer en anmälan enligt 28 § i FMH (förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd). Där vägleder vi om när Naturvårdsverket anser att anmälningsplikten inträder, utifrån vilka risker en åtgärd i ett föroreningsskadat område kan innebära. Därtill arbetar Naturvårdsverket på en hemställan om att förtydliga 28 § FMH, i syfte att göra anmälningsplikten tydligare. Vi kommer också att vägleda kring hur olika krav relaterat till avhjälpande enligt miljöbalkens 10 kapitel kan ställas i denna typ av ärende, som inte initieras utifrån att det är prioriterade förorenade områden. Detta rör bland annat miljömässigt motiverade krav relaterat till mätbara åtgärds mål i mindre komplexa mängdärenden.

Nationell strategi för tillsyn, fokusområde Avfall masshantering: Vägledning handbok

Inom ramen för tillsynsstrategins fokusområden för avfall ingår även en satsning på bättre tillsynsvägledning inom masshantering, som är relevant även för förorenade områden. Under 2025 kommer den fjärde delen i Naturvårdsverkets vägledning om masshantering att publiceras. Vägledningen ersätter Handbok 2010:1 om återvinning av avfall i anläggningsarbeten.

Tillsynskampanj massor

Under 2025 fortsätter den tillsynskampanj riktad mot anläggningar som tar emot och behandlar massor, som inleddes 2024. Naturvårdsverket har tagit fram checklistor och vägledning som tillsynsmyndigheterna använder för kampanjen.

POPs-förorenade områden

1. Sverige ska under 2025 rapportera till EU-kommissionen hur arbetet enligt förordning EU 2019/1021 fortskrider. Rapporteringen omfattar förorenade områden. Vi kommer med stöd av länsstyrelserna bereda underlag för rapportering av förekomst av områden som är förorenade med ämnen som är förtecknade i förordningen.
2. Inom ramen för Stockholmskonventionen pågår ett arbete med framtagande av vägledning för partsländernas arbete med POPs-förorenade områden. Vi deltar i beredningen av de svenska synpunkterna på vägledningen.

Samverkan med SGF, sektionen förorenade områden

Naturvårdsverket samverkar med den ideella föreningen Svenska Geotekniska Föreningens (SGF) sektion förorenade områden, som arbetar med kompetensutveckling och utbildningsinsatser inom branschen förorenade områden. Vi deltar som ledamot på sektionens styrelsemöten fyra gånger per år, vilket bidrar till vår omvärldsbevakning och fungerar som en direktkanal till branschen. Vi deltar som föredragshållare på deras kurs Miljötekniska markundersökningar två gånger per år med en presentation om mål och strategier för det statliga arbetet med avhjälpande av föroreningsskador. Vi

handlägger också bidragsansökningar från dem via regleringsbrevet, ap. 1, villkor 3, om förutsättningar finns (t.ex. finansiering till Åtgärdsportalen).

4. Regeringsuppdrag inom förorenade områden

Regeringsuppdrag om PFAS-förorenade områden

Inom ramen för regeringsuppdraget om PFAS-förorenade områden (RUPFO) samverkar Naturvårdsverket med länsstyrelserna för att kartlägga vilka PFAS-förorenade områden som finns i Sverige. Samverkan kring detta sker även med Försvarsinspektören för hälsa och miljö (FIHM). Detta är ett arbete som kommer fortlöpa under de kommande åren. Som en del i kartläggningsarbetet har länsstyrelserna möjlighet att söka bidrag via 1:4-anslaget för att genomföra verifierande provtagning av platser som är misstänkt PFAS-förorenade. Under 2025 respektive 2026 provtas 229 respektive 189 objekt. Resultaten från de verifierande provtagningarna kommer användas för att utveckla den s.k. branschlistan över vilka branscher där PFAS kan förekomma. Dessutom kommer vägledningsinsatser framöver kunna bli mera precis rörande vilka PFAS som kan tänkas förekomma vid en viss typ av objekt.

Inom RUPFO arbetar vi med att utveckla vägledning / tillsynsvägledning kring förvaltning och riskbedömning av PFAS-förorenade områden. Under 2025 kommer Naturvårdsverket färdigställa den samhällsekonomiska konsekvensanalys som genomförs rörande införande av riktvärden för PFAS i mark och som är en av delarna i ett kommande beslutsunderlag om riktvärden. För att driva på åtgärder vid PFAS-förorenade områden arbetar Naturvårdsverket för att ge bidrag till genomförande av komplexa ansvarsutredning. Detta som ett led i att öka takten med åtgärder vid PFAS-förorenade områden där det råder osäkerheter kring ansvar för föroreningen. Under 2025 kommer vägledning kring drivkrafter för att agera skyndsamt vid PFAS-förorenade områden som riskerar att orsaka föroreningsskador vid känsliga skyddsobjekt som dricksvattentäkter. Det samarbete som inleddes 2024 med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) för att ge stöd samt vägledning till kommunal räddningstjänst när det gäller hantering av brandövningsplatser och brandstationer som är förorenade av PFAS kommer fortsatt inkludera SGU.

Regeringsuppdrag om förorenade sediment

Regeringsuppdraget för att stärka arbetet och öka kunskapen om förorenade sediment pågår till och med 2025. Arbetet sker i samverkan mellan SGI, SGU, HaV, länsstyrelserna och Naturvårdsverket (SESAM, Sedimentsamverkan mellan myndigheter), och utifrån de fem färdplaner som togs fram inom ramarna för den miljömålsrådsåtgärd som redovisades i januari 2023.

Under 2025 och 2026 genomför länsstyrelserna ett stort antal verifierande undersökningar över hela landet. Resultaten av dessa undersökningar ligger till grund för det fortsatta arbetet med att prioritera och fortsatt undersöka och utreda de mest förorenade områdena. De samverkande myndigheterna har i nära samverkan tagit fram och utvecklat metodik för arbetet med att välja ut, prioritera och genomföra dessa undersökningar. En viktig del i det fortsatta arbetet blir att analysera resultaten av de genomförda verifierande undersökningarna och utifrån dessa komma vidare i arbetet med att utreda ansvar och ta de prioriterade områdena vidare till faktiska åtgärder. För att bidra

till detta har de samverkande myndigheterna tagit fram specifik vägledning för utredning av ansvar inför åtgärder i sediment och det pågår ett arbete med att ta fram vägledning för riskbedömning.

De data som samlas in i samband med de verifierande undersökningarna rapporteras in till datavärdsverket för miljögifter. Detta syftar till att både skapa en bättre nationell överblick av föroreningars förekomst över hela landet samtidigt som det ger fler aktörer tillgång till datat på regional och lokal nivå.

Fallstudie

Under 2024 påbörjades ett arbete med att ta fram stödmaterial ("Fältstödet") för planering, genomförande och utvärdering av verifierande provtagning, samt genomförande av fallstudie. Stödmaterialet fokuserar på praktiska aspekter av verifierande provtagning och ska ses som ett komplement till SGI:s vägledning nr 11, som beaktar hela inventerings- och prioriteringsprocessen. "Fältstödet" innefattar detaljerade beskrivningar av planering, genomförande och utvärdering av verifierande provtagning, och syftar till att skapa enhetlighet, systematiserat genomförande av verifierande provtagning samt skapa förutsättningar för transparenta riskklassningar.

Tematiska undersökningar 2025 – fiberbankar i Värmland och Dalsland

SESAM gjorde under 2024 en genomgång av potentiella tematiska områden för undersökning av förorenade sediment och identifierade bland annat fiberbankar som ett lämpligt tema att arbeta vidare med. De planerade undersökningarna som genomförs under 2025 ska bidra till en bättre kunskap om förekomst av, och egenskaper hos, fiberbankar och fibersediment och ge underlag för vidare prioritering nationellt. Resultaten ska kunna användas för länsstyrelsens prioritering och som underlag i vattenförvaltningen. Undersökningarna ska också ge en bild av förekomst av fiberbankar/fibersediment som underlag för kartläggning av förekomst och för nationell prioritering av undersökning och åtgärder.

5. Fördelning av anslagsposterna 1 och 5, för 2025-2028

Naturvårdsverket ansvarar också för hanteringen av det statliga anslaget 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden, anslagsposterna 1 (Sanering och efterbehandling av förorenade områden) och 5 (Hantering av visst farligt avfall), som villkoras i regleringsbrevet.

För ap. 1 preciseras de ingående budgetposterna i tabell 1 nedan. Största delen går till att åtgärda föroreningar i mark och grundvatten. Andra större delar är verifierande provtagningar av förorenade sediment och PFAS-förorenade områden, utredningar av förorenade områden, åtgärder av förorenade sediment och åtgärder av förorenad mark inför bostadsbyggande.

Tabell 1. Översiktlig fördelning av anslag 1:4, ap.1 (Sanering och efterbehandling av förorenade områden) för 2025.

<i>1:4 ap 1 Sanering och efterbehandling av förorenade områden</i>	
Budgetposter 2025	Budget i tkr
Avhjälpandeåtgärder inkl. akutåtgärder	411 431
Sedimentåtgärder	20 000
Åtgärd av förorenad mark inför bostadsbyggande	43 000
Utredningar	35 000
Verifierande provtagning av förorenade sediment och PFAS-områden	118 300
Tillsynsprojekt	2 000
Konsulter/övriga bidrag m.m.	25 767
Stärkt sedimentarbete	10 000
Samverkan för innovationer	1 500
Pilotprojekt	13 000
PFAS-regeringsuppdrag m.m.	47 320
Totalt, anslag 1:4 ap1	727 318

Ap. 5 går till hantering av historiskt icke kärntekniskt radioaktivt avfall och annat däri farligt avfall, enligt de riktlinjer som regeringen beslutar. Se tabell 2 nedan.

Tabell 2. Översiktlig fördelning av anslag 1:4, ap.5 (Hantering av visst farligt avfall) för 2025.

<i>1:4 ap5 Hantering av visst farligt avfall</i>	
Budgetposter 2025	Budget i tkr
Åtgärder – hantering av visst radioaktivt avfall	47 930
Övrigt	2 070
Totalt, anslag 1:4 ap5	50 000

5.1. Ap. 1 – Sanering och efterbehandling av förorenade områden

De åtgärder vi beslutar om på ap. 1 (saneringsanslaget) under 2025 kommer till stor del att handla om kostnader som uppkommer för 2025, samt 2026 och framåt. Beslut över kommande år fattar vi med stöd av vår bemyndiganderam, så att vi kan arbeta långsiktigt. Detta möjliggör en god planering och framförhållning för fleråriga åtgärdsprojekt. Det innebär även att vi i vissa fall fattar beslut på framtida anslag när anslaget för innevarande år är fulltecknat.

Budgetposten avhjälpandeåtgärder

Vid ingången av andra kvartalet 2025 (den 1 april) hade vi på den största budgetposten *avhjälpandeåtgärder* beslutat om statlig finansiering för att åtgärda ett 70-tal förorenade områden under 2025 till en kostnad av 277 miljoner kronor. På vårt bemyndigande för 2026–2028 hade vi samtidigt beslutat om ytterligare 391 miljoner kronor till avhjälpandeåtgärder. Se tabell 3.

Tabell 3. Beslutat för budgetposten *avhjälpandeåtgärder* per den 1 april 2025, för i år och kommande tre år, ap. 1.

År	Budget (tkr)	Beslutat (tkr)	Utrymme kvar (tkr)
2025	404 431	277 208	127 223
2026 - 2028	715 954	390 587	325 397
Totalt	1 120 385	667 795	452 620

För 2025 och kommande tre år börjar det tillgängliga utrymmet för beslut om avhjälpandeåtgärder på saneringsanslaget att minska, och ser ut att bli fulltecknat framåt. Dels har regeringen avsierat via höständringsbudgeten om att från och med 2026 ta bort den tillfälliga förstärkningen vi haft i några år på saneringsanslaget. Dels ser vi utifrån länsstyrelsernas ansökningsprognos fram till och med 2027 att det är ett stort antal kostsamma projekt som är redo för åtgärdsfas från 2026.

För att de objekt med de största miljö- och hälsoriskerna ska kunna åtgärdas först behöver vi rangordna de ansökningar som kommer in till oss från länsstyrelserna. Rangordningen gör vi med hjälp av prioriteringsgrunderna i vår nationella plan för prioritering av statlig finansiering till avhjälpande av föroreningsskador.

Vi har äskat i vårt budgetunderlag för 2026–2028 till regeringen den 27 februari 2025 om fortsatt förstärkning och successiv ökning av saneringsanslaget med 340 miljoner kronor för 2026 och 420 miljoner kronor för 2027 respektive 2028.

Budgetposten sedimentåtgärder

Under första halvåret 2025 pågår åtgärder för att minska spridning av miljögifter till havs- och vattenmiljö på tre förorenade sedimentområden, som finansieras från saneringsanslaget med totalt 10,6 miljoner kronor i år. Ytterligare ett par sedimentobjekt är på ingång inom närtid. Som en följd av den ökade satsningen på inventering av förorenade sedimentområden förväntas ett ökat antal ansökningar inkomma till Naturvårdsverket om statlig finansiering för avhjälpandeåtgärder i förorenade sedimentområden.

Budgetposten åtgärd av förorenad mark inför bostadsbyggande

En del av saneringsanslaget är avsett för att underlätta bostadsbyggandet på sådan mark som tidigare varit ianspråktagen av förorenande verksamhet. Via den statliga finansieringen åtgärdas den förorenade marken och bidrar på så sätt till ökat bostadsbyggande. Genom att återanvända marken undviks orörd mark att exploateras, vilket leder till en bra livsmiljö, och bevarar ekosystemtjänster som till exempel rekreationsmöjligheter och friluftsliv. För närvarande är 33,5 miljoner kronor in-tecknade för tre olika projekt som fått beslut om statlig finansiering. Vi beräknar att under 2025 prioritera in fler projekt med syftet att åtgärda förorenad mark inför bostadsbyggande.

Budgetposten utredningar

Från saneringsanslaget fördelar vi även statsbidrag för utredningar inom MIFO fas 2, förstudie och huvudstudie, så att sådana ska kunna genomföras innan länsstyrelsen ansöker om statlig finansiering för åtgärder. Vi har två ansöknings- och beslutstillfällen per år för utredningar, vilket ger en möjlighet att redan

pågående utredningar kan slutföras utan att behöva pausas. Länsstyrelserna anger i sina ansökningar en prioritetsordning för de utredningsobjekt de söker statsbidrag för, och vi prioriterar in redan pågående utredningar före nya utredningar, så att fler utredningar kan färdigställas. För 2025 har vi beviljat cirka 38 miljoner kronor i statsbidrag för utredningar på förorenade områden.

Budgetposten verifierande provtagning av förorenade sediment och PFAS-områden

I regleringsbrevet framgår att det är prioriterat med inventering av nya förorenade områden. Även under 2025 har Naturvårdsverket lagt särskilt fokus på PFAS-förorenade områden och förorenade sedimentområden. Länsstyrelserna har möjlighet att söka bidrag för verifierande fältprovtagningar för fokusområdena. Syftet är att verifiera förorening för att i ett senare skede underlätta tillsyn av PFAS-förorenade områden och förorenade sedimentområden. För närvarande har vi för 2025 och 2026 beslutat om bidrag till samtliga länsstyrelser för totalt nästan 61 miljoner kronor respektive 26 miljoner kronor för PFAS-inventering, och 57 miljoner kronor respektive nästan 16 miljoner kronor för sedimentinventering.

Budgetposten tillsynsprojekt

Via saneringsanslaget finansierar vi också 2 miljoner kronor för länsstyrelsernas årliga tillsynsprojekt. De syftar bland annat till att ta fram ny information och sprida kunskap inom förorenade områden, samt genomföra tillsynsvägledande aktiviteter riktade till kommunerna.

Budgetposten övriga bidrag mm

Vi fördelar även bidrag till länsstyrelserna för att de ska kunna arrangera årliga handläggarträffar (Sydlänsträffen, Norrlänsträffen, Mälarlänsträffen), som syftar till kunskapsuppbyggnad och kunskapsöverföring inom efterbehandlingsområdet inför framtida sanerings- och återställningsinsatser i landet. Träffarnas innehåll har en tydlig EBH-koppling som exempelvis erfarenhetsåterföring, studiebesök på relevanta statligt finansierade projekt, kompetensutveckling, demonstration av ny teknik och EBH-relaterad information. Till hösten 2025 planerar länsstyrelserna också för en nationell huvudmannaträff som delvis finansieras av oss. Målgruppen är projektägare och/eller projektledare hos kommuner som är huvudman, eller som planerar att bli. Syftet är att höja kunskapsnivån hos både befintliga och nya huvudmän samt belysa förändringarna i den statliga finansieringen och öka förståelsen för statsbidrag kontra statligt stöd.

Budgetposten stärkt sedimentarbete

I regleringsbrevet framgår att från saneringsanslaget får högst 10 miljoner kronor användas som bidrag till andra berörda myndigheter för att stärka arbetet med förorenade sediment.

Budgetposten samverkan för innovationer

Naturvårdsverket arbetar för att öka användningen av ny teknik och hållbara åtgärdsmetoder i de åtgärder som finansieras genom saneringsanslaget. Under 2025 ska vi genomföra aktiviteter till en kostnad av högst 1,5 miljoner kronor via saneringsanslaget för att underlätta implementeringen av ny teknik. Frågor som rör innovationsarbetet inom avhjälpande av föroreningsskador behandlas även i samverkan med andra myndigheter; bland annat länsstyrelserna, SGU och SGI.

Budgetposten pilotprojekt

Naturvårdsverket beviljar under 2025 högst 13 miljoner kronor i bidrag från saneringsanslaget till pilotprojekt för att testa nya metoder i stor skala. För att komma bort från dagens schakt och deponi behövs nya och mer innovativa åtgärdsmetoder för att åtgärda förorenade områden. Pilotprojekten ska bidra till att främja teknikutveckling, att minska användandet av schakt och deponi, effektivare och mer hållbar masshantering, minskad spridning av föroreningar och att öka åtgärdstakten. Målet är att metoderna ska testas och utvecklas så att de blir tillämpbara vid de förutsättningar som råder i Sverige.

Budgetposten PFAS-regeringsuppdrag mm

I regleringsbrevet för 2025 återfinns följande skrivelse under Villkor för anslag 1:4, ap.1 Sanering och efterbehandling av förorenade område, villkor 5, att högst 8 miljoner kronor får användas för Naturvårdsverkets arbete inklusive som bidrag till andra berörda myndigheters och aktörers deltagande för att genomföra regeringsuppdraget om PFAS-förorenade områden. För 2025 planeras bidraget att användas enligt följande: ”MSB ska i samarbete med Naturvårdsverket och SGU ge stöd samt vägledning till kommunal räddningstjänst när det gäller hantering av brandövningsplatser och brandstationer som är förorenade av PFAS. För arbetet får myndigheten använda 2 000 000 kronor.”

Naturvårdsverket bedömer att SGI har behov av bidrag för att kunna genomföra arbeten kopplade till regeringsuppdraget om PFAS-förorenade områden. Hur bidragssumman kommer vara för år 2025 är inte beslutat ännu. Bedömningen är SGI kommer beviljas cirka 300 000 kronor för detta arbete.

5.2. Ap. 5, Hantering av visst farligt radioaktivt avfall – hantering av visst farligt avfall

I vårt regleringsbrev för 2025 har anslagspost 5 tillkommit på 1:4-anslaget. Enligt regleringsbrevet får upp till 50 miljoner kronor användas till hanteringen av visst radioaktivt avfall. Enligt Naturvårdsverkets ändrade regleringsbrev, daterat den 30 januari 2025, får därutöver en anslagsbehållning om 48,8 miljoner kronor disponeras 2025. Naturvårdsverket kan besluta om bidrag med stöd av förordning (2024:1316) om bidrag för hantering av visst radioaktivt avfall, för åtgärder som rör återtag, sortering och annan hantering som rör visst radioaktivt avfall. Förordningen trädde i kraft den 24 januari 2025. Anslagsposten 5 förväntas årligen uppgå till 50 miljoner kronor och bemyndigandet sträcker sig fram till 2055. Den första bidragsansökan enligt förordningen (2024:1316) väntas inkomma under andra kvartalet 2025.

6. Hantering av statlig finansiering och utvecklingsarbete

Förenkling

För att minska arbetsbelastningen på Naturvårdsverket och länsstyrelserna vid hanteringen av den statliga finansieringen, har ett antal åtgärder identifierats som förenklar arbetet:

- Revidering och förenkling av ansökningsmallar och slutredovisningsmall samt förenkling av interna gransknings-PM för länsstyrelsernas ansökningar och slutredovisningar.
- Uppdatering och omarbetning av Naturvårdsverkets kvalitetsmanual för användning och hantering av statlig finansiering till avhjälpande av föroreningsskador, för att förenkla och förtydliga. Kvalitetsmanualen är ett levande dokument som uppdateras löpande. Primära målgruppen är länsstyrelser och kommuner, men även fastighetsägare och andra huvudmän för statligt finansierade utredningar och åtgärder av förorenade områden.
- Effektivisering av Naturvårdsverkets arbetssätt för att reducera eller dämpa arbetstoppar.
- Förenkling av Naturvårdsverkets nationella plan, som utgör vårt verktyg för prioritering av länsstyrelsernas ansökningar.
- Förenkling av Naturvårdsverkets beslutsmallar.
- Fortsatt arbete i samverkan med länsstyrelserna för att utveckla en digitaliserad ansöknings- och beslutsprocess för att effektivisera av handläggningen.

Nytänkande

I januari 2025 påbörjades en bred samverkan mellan Naturvårdsverket och länsstyrelsernas bidrags- och stödsamordnare, för att gemensamt utveckla det statligt finansierade arbetet med förorenade områden. Viktiga frågor att samverka kring är att hitta ett arbetssätt som kan ersätta kontaktmannaskapet, samt att förenkla administrationen kring ansöknings- och redovisningsförfaranden för berörda myndigheter.

Ekonomisk redovisning av den statliga finansieringen

Naturvårdsverket arbetar fortsatt tillsammans med länsstyrelserna för att effektivisera hanteringen av den statliga finansieringen och minska mängden oförbrukade medel ute i projekten. Detta gör vi genom att fortsätta utveckla och förbättra våra rutiner och instruktioner avseende den löpande uppföljningen av åtgärdsprojekten. Vi fortsätter också att utveckla och förbättra våra rutiner avseende den löpande uppföljningen av länsstyrelsernas ekonomiska årsredovisningar genom att förenkla och förtydliga för länen gällande användandet av årsredovisningsmallen. Arbetet fortsätter även för att säkerställa att statlig finansiering kan fördelas till de högst prioriterade inventerings-, utrednings- och åtgärdsobjekten genom att vi beslutar om omfördelning och återbetalning så snart som behovet uppstår i projekten.

Nationella planens arbetsplan, för ökad transparens av saneringsanslaget

Arbetsplanen uppdateras varje kvartal. Den är framför allt ett arbetsmaterial för Naturvårdsverket, länsstyrelserna och huvudmännen. Den syftar till att öka transparensen, och redovisar pågående åtgärdsprojekt, samt ger en översikt av samtliga åtgärdsansökningar som Naturvårdsverket har beslutat respektive arbetar med att handlägga.

Hantering av den statliga finansieringen

När nya ansökningar om statlig finansiering för utredningar och åtgärder inkommer prioriteras dessa in så snabbt som möjligt med hänsyn till det utrymme som finns för respektive år. Vi informerar länsstyrelserna löpande om

att det i ansökningarna ställs särskilda krav på planering, framförhållning, realistiska budget- och tidsplaner, samt behov av att minska projektrisker. För att dyra projekt lättare ska kunna rymmas inom saneringsanslaget och bemyndigandet är det av stor vikt att kostnaderna fördelas jämnt över flera år. Naturvårdsverket fortsätter sin satsning med att följa upp genomförda åtgärdsprojekt genom att granska och godkänna slutredovisningar fortsätter under 2025.

Statsstödsregler och medel till efterbehandling av nedlagda gruvor

Med anledning av nya formuleringar i EU:s allmänna gruppundantagsförordning, GBER (general block exemption regulation), bevakar vi statsstödsreglerna och förutsättningar för medel till efterbehandling av nedlagda gruvor.